

Tesnoba, spomin, čas

LARISA LAVRENČIČ

Letošnja Animateka je bila nedvomno zanimiva, ne samo zaradi specifične izvedbe, ampak predvsem zato, ker se je znanen del animiranih filmov sukal okoli tem, vezanih na čas, bodisi v nekakšnem eksistencialističnem smislu bodisi kot prikaz psihičnih manifestacij ali patologij, ki so (vsaj posredno) povezane z njim. Morda se takšne teme zdijo še posebej relevantne za letošnji pandemijski čas, ki je kot vsak krizni čas postregel z naborom težav (a tudi možnosti), hkrati pa so njegov produkt, ki je to tematsko dinamiko preslikal na filmska platna, oziroma bolje – računalniške zaslone. Preden trenutno sci-fi obdobje »okrivimo« za vsebino videnih filmov, pa ne gre pozabiti, da so zagate, ki jih izkušamo, vezane na daljši čas, zato se izkažejo kot konstrukcija in hkrati samorefleksija neke dobe, ki presega zgolj leto dni; so odraz vsaj zdajšnjega stoletja ali tudi t. i. konca časa.

Trije izvrstni kratki filmi, prikazani v sklopu Mladi talenti Evrope, ki smo jih vzeli pod drobnogled, **Helfer** (2020, Anna Szöllósi), **Vrzeli** (Mezery, 2019, Nora Štrbová) in **O, črna luknja!** (O Black Hole!, 2020, Renee Zhan), so takšni (ne pa edini) filmi letošnje Animateke – vsak na svoj način obravnavajo različne aspekte časa. Prvi se osredinja na tesnobo, ki je sicer najbolj razširjena psihična patologija zadnjih let, drugi osvetljuje pomen spomina in nuje vzdrževanja kontinuitete s preteklostjo, tretji pa ponuja večno spraševanje o smislu, tako časa kot življenja, ki je samo po sebi čas.

Helfer je film o problemu bivanja v današnjem svetu, prežetem s tesnobo. Minimalistični estetski format ponazarja prav minimalno zasnovo same tesnobe, tega eksistencialnega afekta, ki je povsod, a nikjer zares. Izčiščena rotoskopska animacija v temno modri in beli barvi je to, kar je sama tesnoba: precizna in hkrati konfuzna. Kakor ni enostavne razrešitve za občutja tesnobe, tako v obravnavanem filmu

ni jasnega odgovora o koncu terapije. Rešitev je v simbolizmu, ki ga moramo sami razbrati. Film vsebinsko prikazuje terapevtski proces mladega dekleta, ki trpi zaradi tesnobe, terapevt pa ji skuša pomagati s posebno surrealistično prikazano tehniko. Film lepo teče, a prežema ga pričakovano tesnobno, napeto vzdušje, k čemur pripomore skopa zvočna spremljava. Tu in tam poleg govora slišimo kaplje in delovanje vlažilnika zraka, dva elementa, ki se navezujeta na dekletov simptom. Dekle bi rado bilo nesmrtno, čuti pa, da bo izginilo, razpadlo. Terapevt je zaradi rotoskopske tehnike vizualno detajliran, tak, da mu že instinktivno zaupamo. Film je precej zapomljiv, če ne zaradi estetike, pa zaradi uganke, ki jo ponuja.

Kratki dokumentarni film *Vrzeli* češke animatorke Nore Štrbove je kolaž različnih tehnik (fotografije, več vrst risbe), ki konstituira fascinantno vizualni in vsebinski izdelek. Je ganljiva sestavljanica o spominu, ki sledi izkušnji avtorice, vezani na njenega brata, obolelega za možganskim rakom. Ničesar ne olupšuje, prav tako ne zaide v (pretirano) čustvenost; bistvo je v prikazu luknjavosti spomina, ki jo poudarja tudi naluknjana vizualna struktura filma. Funkcija spomina je bistvena za umestitev v čas (s tem v življenje) in ključ do identitete. Če na eni strani manjka bratov spomin, ki je zdaj vezan na radikalno bivanje v sedanjem trenutku, se na drugi strani pojavlja avtoričin spomin kot vezava in obliž na njeno neozdravljivo rano. Zdi se, da film s ponazoritvijo funkcionalnih zagat življenja brez spomina prikazuje žalost, a na način, ki v podobe umešča igrivost in nejevero. Bratu, pa tudi ostalim odreka polno vizualno prisotnost – morda zavoljo osvetlitve odnosov, zlasti med bratom in sestro, kot tudi bistva filma, da se šele s spominom lahko konstituira koherentna posameznikova bit.

Vrzelj (2019)

O, črna luknja! (2020)

O, črna luknja!, britanski film režiserke Renee Zhan, v katerem se prav tako prepletajo razni stili, od stop animacije do ilustracije, se vsebinsko ukvarja z najbolj tragičnim vidikom življenja, minevanjem. V želji, da bi bilo nekako tako, da »ni strahu in bolečine, vse tako je, da ne mine« se glavna junakinja, ki noče ali ne priznava koncepta časa (in vsega, kar ta prinaša), spremeni v črno luknjo. V filmu se zvrsti mnogo likov, dogajanje je zelo dinamično in hitro lahko izgubimo rdečo nit. Element dodane vrednosti je vsekakor zvočna slika, mešanica muzikala in opere. Zdi se, da film zelo dobro ponazarja čustveno vrtinčenje in upiranje neizogibnemu

(izgubam, bolečinam ...), ki z nežnim, otroškim glasom navivne Singularnosti vseeno naznanja željo po sprejemanju neizogibnega in ne nujno slabega. Večnost je ravno tako lahko zadušljiva ječa, sporočajo spremljajoči liki, ki prikrajšuje za nujno potrebno dinamiko spremembe. Ko gledamo film, lahko čutimo, kako upiranje glavne junakinje izčrpava njo, pa tudi nas kot gledalce, kajti s sabo nosimo isto nepreklicno težo minljivosti, ki bi jo najraje pozabili, a jo vsakič znova zavoljo lastnega miru moramo sprejeti, ignorirati ali vsaj zavestno predstavljati. Nedvomno gre za eksistencialistični film, za prikaz svetlobe v žalostinki.